

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Disptatio VI. De motu & actione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](#)

quam potest: ergo tempus non est realis. Probo A minorem. Illud non potest existere, quod neque secundum se totum potest existere, neque secundum se villam sui partem: tempus, neque secundum se totum existere posset, neque secundum villam sui partem: ergo tempus non potest existere. Major nota est, probatur minor. Illud nunquam potest existere, quod impl. cat esse aliquando praesens: sed implicat partes temporis esse praesentes; quod enim est praesens, est solum instantis: ergo implicat partes temporis existere. Probatur minor. Illa pars temporis, qua dicitur esse praesens, vel est diuisibilis, vel indiuisibilis: si indiuisibilis, tempus constat ex indiuisibilibus, si diuisibilis, illa vel tota est præterita, vel tota futura, non autem praesens: quod probo, quia si pars illa est diuisibilis, partes illius omnes sunt priores & posteriores; partes priores, significant partes præteritas; partes autem posteriores significant partes futuras: ergo tota illa pars est præterita, & futura non autem praesens. Idemque argumentum fieri poterit si dicatur illas partes existere fluenter; semper enim illæ sunt priores & posteriores. Priores sunt præterita, posteriores sunt futura: ergo partes illæ nunquam sunt praesentes fluenter.

Resp. tempus & secundum se totum, & secundum suas partes habere realem existentiam & praesentiam, non permanentem, sed fluenter; totum enim tempus est praesens, sed ita ut fluat semper, & accipiat esse definendo; singula quoque illius partes praesentes sunt, sed fluenter. Ad probationem dico illam partem, qua praesens est, fluenter esse diuisibilem, & habere partes priores & posteriores; sed falsum est, quod partes priores significant partes præteritas, & partes posteriores significant partes futuras; nam ambæ praesentes sunt, sed fluenter, ita videlicet, ut una non existat vlo modo cum altera; transirent enim omnes, & sunt praesentes una post aliam.

Prima in-
stantia. Instabis primò. Vel sola partes priores sunt praesentes, vel sola posteriores, vel utræque. Non sola priores, quia illæ habent partes priores & posteriores: partes posteriores non sunt praesentes: ergo neque illæ priores. Non sola posteriores; nam illæ habent partes priores & posteriores; priores non sunt praesentes: ergo neque illæ posteriores. Non utræque, sic enim essent simul, quia partes priores essent praesentes, quando posteriores essent praesentes.

Resp. partes tum priores, tum posteriores esse praesentes, non permanentes, seu non totas simul; sed fluenter, & successivè: non ergo se uitunt, quod illæ sint simul, quia una non est praesens quando altera est praesens: sed una post aliam.

Instabis secundò. partes priores comparatae ad posteriores, sunt præterita; & partes posteriores comparatae ad priores, sunt futura: ergo partes priores & posteriores sunt partes præterita, & futura.

Resp. distinguendo consequentiam: ergo partes priores, & posteriores absolute sumptu, sunt partes præterita & futura, nego; si comparantur priores cum posterioribus actu existentibus, sunt præterita, & posteriores comparatae cum prioribus actu existentibus, sunt futura, concedo. Si autem utræque considerantur absolute, sunt fluenter praesentes.

Obiicitur secundò: de eo quod existit dicere licet, nunc existit: sed de nulla parte temporis licet dicere nunc existit: ergo nunquam existit.

Resp. existentiam, & praesentiam aliam esse permanentem, aliam fluenter & successivam. Perma-

nens est cum de aliquo licet dicere in aliquo instanti, nunc existit; & haec conuenit rebus permanentibus. Fluens est cum de aliquo non licet dicere in aliquo instanti, nunc existit; sed dicere tantum licet in parte temporis diuisibili, res existit, ita scilicet ut illud nunc significet partem temporis diuisibilem; seu est existere transundo. Ad argumentum itaque distinguitur maior; de eo quod existit fluenter licet dicere, nunc existit; ita ut illud nunc, significet tempus diuisibile, concedo; ita ut significet instantis, nego.

Obiicitur tertio. Illud non est continuum reale, Tertia cuius partes componentes non possunt realiter unitari: sed partes temporis non possunt realiter unitari; ergo non est realis. Probarunt minor. Nihil potest uniti ei, quod non existit: sed quando existit una pars temporis, altera non existit: ergo ille partes non possunt realiter unitari.

Resp. partes temporis fluenter uniti possunt, non permanenter. Ad probationem distinguitur maior; nihil uniti potest fluenter ei quod non est, vel immedie non fuit, aut futurum est, nego; nihil potest uniti permanenter, concedo. Unio enim successuum non est similis uniti permanentium; nam successiva unituntur in unum, quatenus unum immediatè sequitur aliud, & per modum realem ei connectitur, sed statim extituro, ita ut id quod unitur, intereat; id cui unitur, recipique unitum, fiat. Sic enim unitio non existit sine parte, in qua recipitur; existit sine parte, ad quam terminatur. Et hæc de tempore satis fint.

DISPUTATIO VI.

De motu & actione.

Aristoteles à lib. 3. Phys. ad finem 8.

VÆCVNQVE disputata sunt hancenius de continuo, de loco, & de durance, ea ferè omnia disputat Aristoteles occasione solius motus, quem à tertio Physicorum ferè solum considerat, eo quod præcipua illa sit, & obscurissima proprietas corporis naturalis: nascitur videlicet, & moritur simul; immo neque vivit nisi sua morte. Fiant per ipsum ea quæ permanent, ignoratique semper illa parentem suum, qui si esset super, ipsa nondum essent. Vitam rerum omnium metitur motus, quam ipse retinere non potest: nunquam idem, & semper durans, successiobibus gaudet: sibi semper hæres, & nunquam locuples, diuisitas plures profundit, quod plures cumulant thesauros. Scio esse plurima, que de illo disputari possint, sed duo tamen videntur esse huius loci propria. Primo de motu in genere: secundo de motu locali nobilissima eius specie, nam de alteratione, ac de reliquis eius speciebus fusius dicant tractatu 4.

QVÆSTIO I.

De motu in genere.

Omnia quæ de motu in genere disputari possunt, ea pertinent vel ad quidditatem motus, vel ad illius unitatem, vel ad eius proprietates; quæ tria

240 Philosophiæ Peripat. Lib. II. Disp. VI.

tria plures difficultates annexas habent accurate hoc loco discutiendas. De causa vero motus, siue de motore, dicitur commodius in libris de celo, ubi etiam explicanda erit incepio, & desatio motus.

SECTIO I.

De quidditate propria motus.

Aristoteles 3. Physic.

Idest quænam sit definitio motus, & quænam eius distinctio ab actione & passione; nam quod ultius queri poterat, utrum motus distinguatur a termino ad quem, satis liquet ex dictis de actione, & de vibratione. Utrum autem motus localis distinguatur a mobili, questione secunda dicendum erit.

§. I.

Aristotelica definitio motus.

Aristotelis definitio.

Dico primò rectè definiti motum ab Aristotele texu 6. *Est actus enim in potentia, prout in potentia.* Cuius definitionis sensus est, motum esse formam imperfectam, qua sic actuatur & informat subiectum suum, ut illud constituant formaliter in via & transitu ad ulteriorem formam, quam non potest non recipere ex suppositione, quod habeat in se motum. Ad cuius intelligentiam

Obserua primò sic discurrete Philosophum lib. 3. texu 3. Aliud est esse actum, aliud esse in actu, aliud esse in potentia; aliud esse potentiam. Esse actu est esse aliquam formam; esse vero in actu, est participare aliquam formam. In actu est compositum quodlibet, tum substantiale, tum accidentale; actus vero forma illius est: homo v.g. est in actu, anima vero illius est actus. Esse potentiam, est esse principium agendi, vel patiendi aliquid; id vero quod est in potentia, est habens tale principium, ut lignum dicitur esse in potentia ignis: principium autem quo fieri potest ignis, dicitur potentia. Hoc posito sic discurrat Philosophus. Eorum quæ sunt, quædam sunt in actu, quædam in potentia, id est omnium, quæ sunt secundum aliquam formam, vel est quod habeant eam actu, vel quod eam habeant in potentia, ut quod calidum dicitur, aut est actu calidum, aut est calidum potentia.

Obserua secundò, duplicum esse actu potentia, alter est perfectus, qui totam auferit rei potentialitatem, ille est ipsa forma ad quem res est in potentia; alter est imperfectus non auferens omnino potentiam, iste actus est operatio secundum formam, ut calefactio & frigefactio, qua non totam auferunt rei potentiam, sed adhuc potentia restat ad ipsam formam.

Obserua tertiod, ita in motu reperiri, agens, patiens, formam acquisitam, & viam, seu medium quo acquiritur. Motus nec est agens, nec patiens, nec forma acquisita, sed via in formam, id est medium illud & operatio, qua forma acquiritur, quatenus est actus potentia, siue actus, siue passus.

Ex his ita prænotatis. Aristotelica definitio explicari facile potest. Primo enim dicitur *actus*, quia informat, & actuatur ipsum mobile. Dicitur secundò *enim in potentia*, id est ipsum subiectum, quod est in potentia ad aliquam aliam formam. Dicitur tertiod, *prout in potentia*, quia est actus imperfectus, qui actuatur suum subiectum, prout illud subiectum est in potentia ad aliquam formam, quam nondum

Ahabet. V.g. calefactio est motus, quia conuenit manu, quatenus manus est in potentia ad calorem. Sic enim distinguitur motus a qualibet alia forma substantiali, vel accidentalii, qua sic actuatur subiectum, ut illud non constituant formaliter in via ad formam ullam ulteriorem.

Obiicitur primo, videri omnino, quod haec definitio conuenit qualitatibus remissa; nam calor ut cito duo est actus entis in potentia, scilicet ligni, quod est in potentia prout in potentia; quia si illud actuatur, ut relinquat illud in potentia ad calorem ulteriorem. Deinde conuenit etiam passioni; nam illa est actus entis in potentia, secundum quod est in potentia, cum actu subiectum relinquendo illud in potentia ad terminum recipiendum.

Responde. qualitates remissas esse quidem actus existentes in potentia, sed non prout in potentia, quia non constituant formaliter subiectum in via & transitu ad ulteriorem formam, qua illis positis acquiratur necessariò. Deinde nego passionem ut passio est, esse actum entis in potentia, quia motus est via ad terminum recipiendum.

Obiicitur secundò. Implicat ut aliquid sit actu simul & potentia respectu eiusdem; si autem motus est actus entis in potentia, mobile respectu eiusdem motus erit simul actu & potentia, quia implicat ut habeatur actu motus, quin actu habeatur terminus motus; modus enim non est sine modificatio: ergo implicat ut mobile sit actu respectu motus, quin sit actu respectu termini: ergo erit simul actu respectu motus, & in potentia respectu eiusdem motus, cum sit in potentia respectu termini, sine quo non habetur motus; quomodo enim v.g. visio erit actus oculi prout non videntis.

Responde. verum quidem esse, quod passum eodem instanti temporis, quo habet actu motum, habet etiam actu formam; non autem in eodem instanti natura. Mobile igitur in primo instanti natura habet motum, in posteriori habet formam; ideoque falsum est, quod sit actu & potentia respectu eiusdem motus; sicut falsum est quod visio sit actu oculi prout non videntis; visio enim dicit actionem & terminum: prius ergo natura oculus habet actionem, in posteriori terminum huius actionis.

Obiicitur tertiod. Si bona esset haec definitio, illa conuenire deberet omni motui, etiam instantaneo: non videtur autem conuenire motibus instantaneis, quia in mutationibus instantaneis non potest esse subiectum in potentia ad terminum, quem iam habet.

Responde. definitionem hanc motus omni conuenire motui, etiam instantaneo, quia duo distinguuntur instantia naturæ in eodem instanti temporis, quo fit motus; in priori concipiatur in potentia esse ad terminum, quem actu habet in posteriori.

§. II.

Distinctio motus, actionis & passionis.

Dico secundò. Actio, passio, & motus quoties simul sunt, non distinguuntur realiter inter binem, E se, sed distinguuntur tamen formaliter.

Prima pars expressa est sententia Philosophi Non diff. 3. Physicorum, c. 3. Ratio autem eius est, quia idem sunt rebus actus realis, qui via est ad terminum, est in subiecto, quia est accidentis; & est ab agente, quia est aliquid productum. Prout via est ad terminum, est motus; prout est in subiecto, est passio; & prout est ab agente, actio est: ergo eadem res est motus, actio, & passio. Deinde motus non potest fieri per actionem

nem à se distinctam , neque recipi per passionem à se distinctam : ergo si motus sit , debet esse actio , & si recipitur in subiecto , debet esse passio . Præbatur antecedens . Si motus fieret per actionem à se distinctam , & recipetur per passionem à se distinctam , daretur progressus in infinitum ; nam hæc actio , qua sit motus , tendit ad terminum , & est in subiecto : ergo habet motum & passionem . Et iterum hic motus , & hæc passio sunt per actionem à se distinctam , & sic in infinitum .

Differunt formaliter . Secunda pars , quod illa tria distinguantur conceptibus , difficilior est , & illam negant quidam Recentiores Philosophi , sed immixti . Primo enim Philosophi verba expressa sunt tertio Physic . textu 22 . *Omnino vero (inquit) dicere est , quid nec doctio cum disciplina , neque actio cum passione idem propriè est ; sed cuius hoc insint , motus ; nam hæc in hoc & huius ab hoc actum esse , ratione diversum est . Vnde ratio si confici potest . Illa distinguntur conceptu , quorum unum potest sine altero definiri ; motus , actio , & passio huiusmodi sunt ; motus enim recte definitur . Actus mobilis ut est mobile actio . Actus egressus ab agente : passio . Actus receptus in subiecto : ergo illa tria distinguntur conceptu . Deinde in una , & eadem re concipi possunt tres respectus , ad agens , ad patiens , ad terminum : per respectum ad agens , dicitur actio ; per respectum ad passum , dicitur passio ; per respectum ad terminum , dicitur motus : illi tres respectus non se includunt formaliter : ergo motus etiam actio , & passio non se includunt formaliter .*

Prima obiecitio . Obicitur primo , contra primam partem assertio- nis . Illa distinguntur realiter , quæ sunt in di versis subiectis : passio est in passo , actio vero est in agente ; si enim actio efficit in passo , passum denominaretur agens : ergo actio & passio distin- guuntur . Imò desinente actione agentis , v. g. calefactione , manet tamen passio . Denique si motus , actio , & passio sunt unum , nulla erit ratio propter quam motus non constitutus unum prædicamentum & quæ ac actio & passio .

Resp . actionem esse revera in passo , ut constabit postea ; neque tamen propterea passum denominatur agens , sicut quatuor visus sit in oculo , non de nominatur tamen oculus visus , sed obiectum . Deinde quoties definit actio agentis , definit etiam passio ; nam eadem conservatio est actio & passio . Si vero remoto igne calefaciente definit calefacio , seu actio talis ignis , & succedit actio conser vatio procedens à solo Deo , definit quoque passio , quæ prius erat , & accedit noua identificata nouæ actioni .

Ratio cur motus non constitutus speciale prædicamentum , data est in Logica , quia motus ut motus dicit essentialiter aliquid incompletum , cum sit actus ordinans subiectum ad actum ulteriorem ; actio autem & passio formaliter præscindunt à ratione incompleta ; nam etiā via sunt ad terminum , tamen actio est fieri eius tanquam egressio ab agente ; passio tanquam illius receptio in passo , vbi nihil includitur incompletum .

Secunda obiecitio . Obicitur secundò contra secundam partem conclusionis . Sicut idem est , etiam per rationem , me videre obiectum , & obiectum videri à me ; ita idem est formam educi ex subiecto , & educere illam ex subiecto : sed educere formam ex subiecto actio est , & illam educi ex subiecto , est passio : ergo actio & passio non differunt , etiam formaliter .

Resp . falsum esse , quod actio & passio in eo so lüm differant , quod actio explicetur per verbum

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A actuum , passio vero per verbum passuum ; sic enim illæ non different nisi grammaticaliter , sicut differunt me videre obiectum , & obiectum à me videri : sed differunt in eo , quod actio formaliter respiciat solum agens , licet explicari possit per verbum actuum , & passuum ; tñt enim agi & agere ; passio autem respiciat formaliter subiectum , quod explicatur per verbum actuum & passuum ; est enim recipi & recipere . Ideo ad argumentum distinguitur maior ; idem est educi formam è subiecto , & educere formam , si educi , & educere , dicant respectum ad agens , concedo ; si autem educere , dicat respectum ad solum agens , educi autem dicat respectum ad solum passum , nego . Ad minorēm ; sed educi est passio , & educere est actio , si educi dicat respectum ad agens , nego ; si educi dicat respectum ad subiectum , concedo .

B Obicitur tertio . Mouere formaliter est agere , & moueri est formaliter pati : ergo motus est formaliter actio & passio . Probo antecedens . Alterate subiectum est formaliter illud mouere , & alterari formaliter est moueri : sed alterare est agere , & alterari est pati : ergo mouere formaliter est agere , & moueri formaliter est pati .

Resp . distinguendo primum antecedens ; mouere est formaliter agere , & moueri est formaliter pati , si moueri , & mouere formaliter & præcisè significent motum , negatur ; si sumantur adæquatè , concedo . Vnde falsa est consequentia ; motus enim & mouere valde differunt , quia motus præcisè significat solum transitum ab uno extremo ad aliud , mouere autem dicit transitum illum prout est ab agente , & moueri dicit transitum prout recipitur in passo . Mutatio includit quidem subiectum , sed materialiter tantum , prout transiens à priuatione ad formam ; sed non includit illud formaliter ut subiectum .

C Obicitur quartò . Motus formaliter est ab aliquo , cùm sit ens dependens ; est in aliquo , quia est accidentis : ergo motus formaliter est actio & passio . Deinde subiectum intelligitur se aliter habere per actionem & passionem , cùm illæ sint aliquid nouum : ergo actio & passio sunt motus , seu mutationes formaliter .

D Resp . motum quidem materialiter , & adæquatè sumptum esse in aliquo , & ab aliquo , sed non sumptum formaliter : vnde sequitur motum includere quidem actionem & passionem , sed materialiter tantum ; nam quamus ratio dependentia sit impræcibilis à re creata adæquatè sumpta , præscindit tamen potest ab ea sumpta solum inadæquatè . Itaque verum est quod per actionem & passionem sumptas materialiter subiectum aliter se habet , quia scilicet illæ habent adiunctum motum ; sed non per actionem & passionem formaliter sumptas .

SECTIO II.

De unitate motus & actionis .

Aristoteles 5. Physic.

E A D essentiam motus proximè pertinet eius unitas ; nam specificatio , seu essentia specifica motus ab eo petitur , à quo petitur eius unitas ; vnde sequitur ut explicetur quomodo motus unus sit genere , unus sit specie , unus sit numero .

S. I.

Vniuersitatis generica motuum, seu ad que prædicamenta detur motus, & quenam sint eius species.

Tres species
motus.

Dico primò, motum propriè dictum, prout à mutatione distinguitur, dari ad tria tantum prædicamenta, quantitatem, qualitatem, & ubi; unde tres sunt taxatae sunt species motus, augmentatio, alteratio, motus localis; generatio vero substantia, mutatio est, non autem propriè dictus motus.

Obserua tres à Philosopho conditiones exigi ad propriè dictum motum, prout distinguitur à mutatione. Prima est ut habeat terminos positivos & contrarios; secunda ut sit per se successivus, non solum per accidens: tertia ut per se tendat ad terminum.

Termini
contrarij.

Dixi primum, exigi ut terminos habeat positivos & contrarios; quod tamen non est facile explicare, quia termini augmentationis & motus localis non sunt positivi contrarij; termini autem generationis priuatiè contrarij sunt. Respondeo non exigi ut termini motus propriè sint contrarij, neque satis esse ut quolibet modo habeant inter se oppositionem; sed requiri ut determinatè inter se repugnant: est autem determinata hac repugnentia ut unus terminus ita per se fiat ex alio termino, ut non aquæ fieri possit ex alio, v. g. calidum non fit nisi ex frigido, magnum nisi ex parvo, sinistrum nisi ex dextro. Formæ vero substantiales licet sint incompossibilis, non habent tamen determinatam repugnantiam, quia forma ignis ita fit ex forma ligni, ut fieri possit etiam ex forma stupre, &c. Quod si forma viuentis fit ex forma embryonis, hoc non fit per se ratione oppositionis inter illas formas, sed ratione dispositionum, quas ut fiat, existat forma viuentis.

Successio.

Dixi secundò, debere motum esse per se successivum, non tantum per accidens. Motus per accidens successivus est is, qui non ratione sui, sed ratione aliquius adiuncti est successivus; illuminatio v. g. licet ex natura sua fiat in instanti, per accidens tamen fit successivè, quando fit ad motum corporis luminosi; quod idem est verum aliquando de generatione substantiali, quæ per accidens ratione dispositionum est successiva. Motus ergo per se successivus est is, cuius terminus exigit successivè acquiri, ut locum, quantitas, qualitates habentes contrarium.

Per se ten-
dere ad ter-
minum.

Dixi tertius, debere motum per se, non per accidens tendere ad terminum. Dicitur tendere per se, quando terminus est à natura intentus, v. g. calefactio per se tendit ad qualitatem, quia illam natura intendit acquirere; tendit autem per accidens ad terminum quem natura non intendit acquirere, sic enim v. g. calefactio tendit ad relationem. Tunc autem terminus per se intendi dicitur à natura, cum aliqua potentia ordinata est ad eliciendum motum acquisitionis talis termini: data v. g. est potentia motrix acquisitionis loci.

Ratio con-
clusionis.

Ratio ergo conclusionis est, quia tres illæ conditiones motus, quas attuli, reperiuntur nullo modo possunt in motu, nisi ille fuerit augmentatio, alteratio, latio: nam generatio, ut dixi, nec est per se successiva, neque habet terminos determinatè oppositos positivos. Relatio est solum for-

A malitas, quæ non est aliquid per se producibile; actio & passio non differunt à motu, id est ad illas non datur motus: duratio etiam non differt realiter à motu: situs & habere non sunt termini per se intenti à natura, sed medio tantum motu locali.

Obicitur primò. Motus ad substantiam, quæ Prima ob-
accretione acquiritur, non est minus proprius, i. e. quæ motus ad quantitatem: sed iste est motus proprius: ergo & ille. Probatur major. Viuens quando accretit, non minus acquirit maiorem molem substantialē, quæ quantitatū: sed eadem est contrarietas inter maiorem & minorem substancialē, quæ est inter maiorem & minorem quantitatē: ergo est aquæ propriè dictus motus.

B Respondeo acquisitionem majoris mobilis sub-
stantialis fieri successivè per accidens tantum ratione quantitatis, cui est coniuncta; si autem sola esset, acquiri posset tota simul.

C Obicitur secundò. In motu terminus à quo Secunda est contrarius, & perdit adueniente termino ad obicitur, quem: sed minor quantitas non perit adueniente maiore quantitate: ergo ad quantitatē motus propriè dictus non datur.

D Respondeo dictum nuper esse, quomodo termini motus esse debeant contrarij; satis enim est, quod determinatè inter se repugnant, ita ut unus terminus sic fiat ex alio termino, ut non aquæ fieri possit ex alio; magnum v. g. non fit nisi ex parvo, atque ita termini augmentationis sufficienter contrarij sunt, unde ad argumentum negatur, debere terminum à quo perdi adueniente termino ad quem.

E Obicitur tertius, quando ignis disponit lignum Tertia dicitur per qualitates, ut inducat formam, id quod primò, i. e. & per se intendit, est inductio formæ substantialis, non autem qualitatum: ergo qualitates non sunt per se termini motus.

F Respondeo ignis habere rationem agentis per alterationem, & agentis per generationem; quatenus est agens per generationem, per se non intendit nisi formam; quatenus autem est agens per alterationem, per se intendit qualitates, quamvis ultimò etiam intendat formam.

S. II.

Vniuersitatis specifica motus.

I Dicitur, per quid unus motus essentialiter & specificè differat ab alio motu, atque adeo, per quid constitutatur in tali vel tali specie motus; nam specificari est constitui in certa specie. Volunt autem aliqui speciem motus peti à solo termino ad quem; alij volunt illam peti à principiis mouentibus.

E Dico secundò, motum, ut motus est, essentialiter & primariò specificari à solo termino formam ad quem tendit, secundariò autem specificari ab agente. Contra multis Recensiones impugnatos olim cum agerem de actu supernaturali.

G Ratio autem primæ partis est, quia motus ab eo potissimum specificatur, ad quod ordinatur à termino primò & per se: sed motus primò & per se ordinatur ad acquirendum terminum ad quem, non autem ad deserendum terminum à quo, vel ad medium decurrendum: ergo à solo termino ad quem

quem motus specificatur. Et hoc etiam constat, quia motus non accipit nomen nisi à termino ad quem, non autem accipit nomen vel à termino à quo, vel ab agente. Calefactio v. g. dicitur à calore quem producit, & frigefactio à frigore.

Deinde si ab agente specificaretur actio & motus, implicaret ut ab eodem agente prodirent actiones diversæ speciei, & vt ab agentibus specie diuersis prodirent actiones eiusdem speciei; hæc autem duo falsa sunt, nam primum ab eodem intellectu procedunt cognitiones diuersæ speciei, ab eadem voluntate amores diuersi; idem sol illuminat & ascendit, indurat & liquefacit; visio Dei, & amor procedentes ab Angelis & ab homine sunt eiusdem speciei, nisi dicere velis, quod Angelus minimus videt & amat Deum perfectius, quam Christus Dominus, aut Dei mater sanctissima, quod dicere nemo ausit. Deinde quod ab agentibus diuersæ speciei procedant motus eiusdem speciei, patet: nam calefactio procedens à sole non differt ab ea qua oritur ab igne; duo motus circulares non differunt specie, si sicut ab Angelis specie diuersi: ergo manifestum est, quod actio non sumit speciem suam primariam ab agente, sed à termino.

*Agens speci-
ficiat se-
cundario.*

Secunda pars assertit, quod agens secundariò specificat motum, quia scilicet motus, prout actio est, essentialiter respicit ipsum agens; implicat enim ut hæc actio numero procedat ab altero agente, vt olim probauit: ergo motus aliquo modo specificatur ab agente, quamvis semper principalius specificetur ab ipso termino.

Dixi tamen, motum specificari à termino formalis, quia scilicet in quolibet termino motus distinguuntur ratione materialis, & ratione formalis. Materialis est ipsa entitas formæ acquirendæ, v. g. calor acquisitus per calefactionem; ratio formalis est semper aliqua formalitas in illa entitate sub qua intelligitur terminare motum, v. g. in calore est ipsa differentia caloris sub qua intelligitur terminare motum; unde licet calor sit intelligibilis, tamen calefactio non dicitur terminari ad intelligibilem, nisi per accidens. Imò idem calor est intelligibilis, est amabilis, est odibilis, est sensibilis; unde licet in se unicum sit obiectum materiale, multiplex tamen est obiectum formale.

*Prima obiec-
tio.*

Obiicitur primò. Si motus specificatur primariò à solo termino ad quem, sequitur augmentationem & decrectionem eiusdem esse speciei; mouetur enim aliquid à bipedali ad tripedale, motus est augmentationis: si autem mouetur à quadripedali ad tripedale, erit decreto; vtriusque illius motus idem est terminus ad quem, quantitas nimis tripedalis: ergo augmentationis & decreto sunt eiusdem speciei, quod absurdum est. Imò sequitur, quod idem motus continuus est in multiplici specie, quia plures haber terminos, si v. g. lapis à celo cadens transeat per sphærā ignis, aeris, & aquæ.

Respondeo terminos quidem materiales accretionis & decrectionis eosdem esse posse, sed earum terminos formales semper esse diuersos; nam terminus formalis accretionis est semper quantitas maior, vt maior; terminus vero decrectionis est quantitas minor vt minor. Motus lapidis à celo in terram plures haberet terminos non ultimatos, unicum verò terminum ultimum, à quo solo actio sumit speciem.

Obiicitur secundò. Sequeretur, quod motus sursum, & motus deorsum eiusdem sunt speciei, si v. g. unus pescis ex aqua sursum ascendet, & al-

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A ter descendat, idem erit vtriusque motus terminus ad quem, nempe aqua: si proicitur sursum lapis in aërem, & auis ex celo in aërem descendat, idem aës erit terminus ad quem huius vtriusque motus: ergo motus sursum & deorsum eiusdem sunt speciei; quod absurdum est, quia sunt motus contrarij, & grauitas & levitas species differunt essentialiter. Deinde sequeretur quod motus naturalis, & motus violentus sunt eiusdem speciei; si enim aqua motu violento ascendat ad locum A, deinde motu naturali ad eundem locum descendat, motus illi eundem habent terminum ad quem: ergo illi eiusdem sunt speciei.

B Respondeo motus sursum & deorsum semper differre accidentaliter; tunc autem differre specificè quando habent terminos diuersos; v. g. terminus corporum levium est spæra ignis, aut concauam lunæ; terminus grauium est terra, vel aqua. Idem dicendum est de motu violento & naturali, recto & circulari, quoties illi habent eundem terminum ad quem; differunt enim ratione circumstantia alicuius accidentalis, non autem essentialiter, & specificè.

C Obiicitur tertio. Creatio, & generatio eundem habere possunt terminum ad quem; nam *Tertia ob-
iectio.* forma eadem ignis quæ generatur, creari potest à Deo; accidentia in sacramento Eucharistiae creantur, cum antea generarentur; creatio & generatio pro certo differunt essentialiter: ergo actiones non differunt per solum terminum ad quem.

Respondeo creationem & generationem habere quidem posse terminos eosdem materiales, sed implicare ut habeant eosdem terminos formales; nam terminus formalis creationis est forma prout existens independenter ab omni subiecto; terminus autem generationis est forma, prout dependens à subiecto. Imò terminus educationis est forma simul cum vnione; creatio autem terminatur ad solam formam.

S. III.

Vnitas numerica motus.

D Est, quenam sint circumstantiae, ex quibus certè dignosci possit, quando motus est vñus numero, vel multiplex.

Dico tertio, ad vnitatem numericam motus requiri vnitatem termini ad quem, vnitatem subiecti, temporis, & agentis totalis.

E Ratio est, quia implicat ut eadem tendentia sit ad plures terminos; motus autem tendentia est ad terminum: ergo ad vnitatem motus requiritur vnitatis termini. Deinde motus est accidentis, imò est modus ipsius mobilis; non potest autem idem modus habere plura modificata: ergo ad vnitatem motus requiritur vnitatis subiecti. Præterea continuitas requiritur ad vnitatem motus; si enim sit interrupcio, iam non est vñus motus: sed ubi est continuitas, ibi est vnitatis temporis: ergo ad vnitatem motus exigitur vnitatis temporis. Denique mutato agente mutatur actio: ergo vnitatis agentis ad actionem requiritur.

Dices, posse diuinatus motum reproducere: ergo vnitatis temporis non exigitur ad motum.

X 2 Respon

*Conclusio
quatuor
partes ha-
bentis.
Probatio.*

244 Philosophiæ Peripat. Lib. II. Disp. VI.

Respondeo vnitatem temporis duplicitate sumi posse. Primo prout significat continuatatem sine interruptione partium motus; & illa exigitur ad vnitatem motus etiam reproducti. Secundo prout significat vnitatem totalem temporis, in quo fit motus, & illa est quidem signum vnitatis, sed non est necessariò requisita.

S E C T I O N I I I .

Communes proprietates motus.

Explícata essentiâ, & vnitate motus, sequuntur tres eius proprietates præcipue, continuitas, contrarietas, velocitas aut tarditas.

§. I.

Continuitas successiva motus.

Aristoteles 6. Physic.

Conclusio affirmans.

Quadruplex probatio.

Idest, vtrum motus, qui per aliquod tempus durat, fiat sine vlla interruptione; deinde vnde illa successio continua oriatur.

Dico primò. Datur aliquis motus verè successivus, & continuus sine vlla interruptione, qui non fit per morulas interruptas. Ita iam sèpè probatum est cum communi sententia, contra Galenum, Vallesium, Arriagam, & alios non paucos Recentiores reiectos disser. 3. & 4. cùm egi de continuo tum permanente, tum successivo.

Primo quia manifestè sequitur, quod dum rota circumagit, partes eius internæ, quarum motus est tardior, quietcunt tunc cùm mouentur partes externæ, quod absurdum est, quia quoties lignum mouetur, omnes eius partes mouenter, alioqui partes diuelluntur à se inuicem: tene baculum in manu, mota vna eius parte totus baculus mouetur, alioqui frangitur. Rota igitur necessariò frangetur si manent immota partes eius internæ tunc quando externa mouebuntur.

Secundò lapis molaris cadens ex alto non quietcit in aëre, si causam habeat necessariam motus deorsum: sed tunc quando dicitur quiescere, causa habet necessariam motus, gravitatem videlicet: ergo lapis molaris in medio aëre non quiescit, sed fine interruptione mouetur; gravitas enim tunc imprimet motum necessariò.

Tertiò, vt motus fiat continua, requiritur tantum vt vna pars motus immediatè fiat post aliam: sed nullo modo implicat, vt vna pars motus immediatè fiat post aliam; sicut enim nullo modo implicat, vt vna pars continua permanentis immediatè sit post aliam, sine vlo corpore medio; sic non implicat vt vna pars quantitatis successiva immediatè sit post aliam. Atque ita sicut datur continuum permanentis, sic datur continuum successivum. Mihī fānè non satis compertum est, quare necessariae sint interruptions illæ continua in motu, neque sint necessariae in quantitate permanente. Denique si motus fieret per has morulas, tempus constaret necessariò ex indiuisibilibus inflatis; quod ostendit esse impossibile.

Dico secundò, successionem in motu locali oriri ex latitudine spati decurrenti, in alteratione ex resistente contrarij, in accretione ex latitudine quantitatis, & ex successiva introductione dispositionum in alimento.

Obiicitur. Si motus fit continua sine vlla interruptione, sequitur omnino quod idem est æquale

A duobus inæqualibus, quod procul dubio implicat. Probatur sequela. Moueantur per horam Petrus & Paulus motu inæquali, adeò ut Paulus centuplo tardius moueatur quàm Petrus; tunc in hora tot sunt partes, quot sunt partes in velocissimo motu Petri, quia motus ille durat per horam: ergo hora est æqualis motui Petri. Deinde verò tardissimus motus Pauli tot habet partes, quot habet hora; durat enim per horam: ergo illa hora est æqualis in numero partium duobus motibus qui sunt inæqualis. Simili arguento probatur duos motus esse simul æquales & inæquales; Petrus enim & Paulus moueantur super idem spatium leucale, sed ita ut Petrus uno quadrante illud decurrat, Paulus verò vna hora. Probo duos illos motus æquales esse inter se. Sunt æquales, quia tot in utroque sunt partes, quot sunt partes in spatio quod decurrunt; vterque autem idem spatium conficiunt. Sunt inæquales, quia motus Petri non habet plures partes quam quadrans; motus autem Pauli habet tot partes, quot habet hora, cùm duret per horam: non possunt autem æquales esse duobus inæqualibus, quin sint inæquales inter se: ergo illi motus sunt æquales & inæquales. Dixi de hoc arguento in tract. de Angelis, vbi & plenè solutum est.

Resp. ad primum negando sequi ex continuitate motus, quod eadem hora sit æqualis duobus motibus inæqualibus; nam ex suppositione, quod hora tot habeat partes, quot habet partes velocissimus Petri motus durans per horam, nego absolútè, quod tardissimus Pauli motus durans per horam tot habeat partes, quot habet hora; hoc enim in ista materia fixum esse debet, falsam esse hanc propositionem: Motus durat per horam: ergo tot necessariò habet partes, quot habet hora. Fieri enim potest, vt motus durans per horam plures habeat partes quàm hora, vel etiam vt habeat partes pauciores. Plures habebit partes, si motus sit velocior, & habeat partes magis constipatas: pauciores habebit partes, si sit tardior, habeatque partes rariores. Sicut in continuo permanente non est bona consequentia: Duo linea, sunt bipedales: ergo tot sunt partes in una linea, quos sunt in altera. Si enim vna sit rara, & altera densa, plures in eodem spatio habebit partes linea densa, quàm habeat linea rara. Idem dico de duabus motibus inæqualiter velocibus durantibus per horam; non enim sequitur illos esse inæquales inter se, & æquales cum hora; motus enim tardissimus durans per horam pauciores habet partes, quàm hora.

Neque aliam habet solutionem alterum argumentum, quo probatur, duos motus esse inæquales & æquales inter se; quia Petrus & Paulus idem spatium conficiunt tempore inæquali. Dico igitur, quod in tali casu motus vterque habet æqualem numerum partium, quia vterque idem spatium decurrit; nego autem, quod motus Pauli durans per horam habeat propterē tot partes, quot hora. Cùm enim sit tardissimus, non habet plures partes, quàm quadrans; nam ad æqualem numerum partium non sufficit æqualis duratio; sicut in quantitate permanente non sufficit æqualis extensio, nisi adsit etiam eadem raritas, vel densitas; quod enim in continuo permanenti est raritas & densitas, hoc idem in continuo successivo est velocitas, & tarditas.

Prima obie-

ctio.

§. II.

§. II.

Contrarietas motuum.

Aristoteles 5. *Physicorum.*

Potest contrarietas motuum considerari vel inter motum & motum; vel inter motum & quietem; vel inter quietem & quietem.

Dico primò. Inter motus, quorum termini ad quos sunt contrarij, contrarietatem reperi essentiam: inter alios autem cōtrarietatem reperiri solum accidētalem. Ita docet Philosophus 5. *Phys. text. 58.*

Obserua, quod inter motus non est contrarietas tam propria vt est inter qualitates; sed est tamen aliqua inter illos oppositio, quatenus illi ita se impediunt, & sibi mutuò repugnant in eodem subiecto, sicut qualitates contrariae, quamvis non se mutuò expellant per mutuam efficientiam. Dico ergo, B alteraciones esse contrarias positivè ac essentialiter, quando terminantur ad qualitates contrarias positivè; sic enim calefactioni opponitur frigefactio. Esse autem contrarias priuatiue, quando earum termini priuatiue solum opponuntur, vt intensio & remissio qualitatis: quo eodem modo sunt opposita accretio & diminutio. Motus localis tunc est oppositus essentialiter alteri motui, quando est ad locum contrarium; v. g. motus localis ad superficiem ignis est contrarius motui locali ad superficiem aquæ. Tunc verò est contrarius solum accidentaliter, quando vel solus terminus à quo est contrarius, vel medium, vel alia circumstantia, vt motus sursum, & deorsum; motus naturalis, & motus violentus; motus circularis per eundem circulum ordinem inuerso. His positis

Conclusio non eger illa probatione; nam illam omnia probant, quæ dixi de specificatione motus à termino ad quem.

Dico secundò, quietem in termino à quo non opponi motui nisi priuatiue, sicut lux tenebris opponitur; quietem in termino ad quem non opponi motui, sed esse magis illius terminum; denique, quietem in termino à quo non opponi quieti in termino ad quem, sicut opponuntur frigidum & calidum.

Obiicitur primò. Vnum vni tantum contrariorum est, vi habetur 12. *Metaphysica:* ergo si calefactio contraria est frigefactio, non est contraria quieti sub frigiditate; & si quies contraria est motui, non est vna quies alteri quieti contraria, contra Philosophum *textu 54.*

Resp. verum esse, quod vnum vni contrariorum est extremitate sub una ratione; sub ratione autem diversa potest vnum habere plura contraria: v. g. motus ignis, quatenus est sursum, contrariatur omnibus motibus, qui sunt deorsum, licet motus illi deorsum possiat esse inter se contrarij alia ratione, vt motus violentus ignis, & motus teræ naturalis; sicut albedo contrariam habet nigredinem & viriditatem, liberalitas prodigalitatem & avaritiam.

Obiicitur tertio. Contraria compatiuntur se mutuò in gradibus remissis, & per mutuam actionem ab eodem subiecto se expellunt: sed hoc non conuenit motui sursum & deorsum; augmentationi & diminutioni: ergo illi motus non sunt contrarii.

Resp. contrarietatem motuum non esse omnino propriam contrarietatem, vt monui nuper, id est mirum est, quod non sit eadem ratio motus, & aliorum, quæ sunt propriè contraria.

Obiicitur tertio. Eadem corpori simplici non possunt duo motus esse naturales, vt habetur primò de celo; & tamen ascensus aeris à terra, & descensus aeris à celo ad eundem locum sunt illi naturales, & inter se contrarii.

R. P. de Rhodes curf. Philosoph.

Teria obie-

ctio

A Respondeo eidem corpori simplici possit plures motus accidentaliter contrarios esse naturales; non plures motus essentialiter contrarios. Ratio est, quia motus naturalis aeris est ad concavum ignis aut lunæ (si non sit ignis sub celo) qualisunque sit terminus à quo. Siue ergo ascendat à terra, siue descendat ab igne, idem est motus essentialiter, non idem accidentaliter.

Supererat quætere, vtrum aliiquid possit moueri duobus motibus contraris, v. g. homo, qui mouetur in naui; astra, quæ dicuntur habere motus plures. Sed de hoc dicam in tractatu de celo.

§. III.

Velocitas, & tarditas motus.

Arist. 7. *Physic.*

V Elocitas motus definitur, *Compressio quedam parium motus, qua multi in motu sui parvo spatio temporis volvuntur.* Tarditas verò est quadam dilatatio parium motus, qua parum motus fit longo spatio temporis: v. g. motus localis rectus ille est velox, quo brevi tempore multum pertransitur spatij; ille tardus est, quo magno tempore parum spatij transiatur: & sic de ceteris.

De velocitate haec motum disputat plurima Philosophus quæ commodius ponentur in sequentibus, præterim quomodo comparentur inter se motus secundum velocitatem & tarditatem. Hic autem duo mihi satis erunt, quid sit propriè velocitas in motu, & quas caufas habeat.

Dico primò, velocitatem motus non esse aliquid distinctum ab entitate motus, prout parum connotat temporis per multas sui partes; tarditatem verò esse eandem entitatem motus, prout connotat multum temporis per paucas sui partes. Contra Suarez, Hurtadum, & alios, qui censent velocitatem esse superadditum eo modo, quo raritas distinguitur à quantitate.

Ratio tamen est, quia nulla ratio probat necessarium esse modum aliquem distinctum à motu, vt ille sit velox aut tardus, quod sufficienter explicari potest per connotationem nouam; disparitas enim est inter velocitatem motus, & densitatem aut raritatem quantitatis, primò quia raritas, & dicitas terminant veras & reales actiones; constatque illas separari posse à quantitate; velocitas autem, & tarditas non terminant villam realen actionem, neque vlo argumento constat, quod illæ possint separari à motu, quia non est probable, quod ille idem motus, qui est velox, possit fieri tardus; cum tamen omnino constet, quantitatem priùs raram condensari. Deinde motus est modus, non est autem villus modus praeter actionem, qui alium afficiat modum.

Dico secundò, varietatem velocitaris & tarditatis in motu oriri vel ex mouente, vel ex mobili, vel ex spatio.

Dixi primò, illa posse oriri ex mouente; potest autem mouens esse causa maioris velocitatis in motu dupliciter. Primo quia maiorem habet virtutem, aut certè maiori conatu aliquid mouet. Secundò, quia etiam si eisdem sit virtutis, & eodē conatu moueat; tamen magis applicat vim suam propter modum se habendi ad mobile: quod enim magis virtus mouens distat vel à mobili, vel ab eo quod in mobili locum tenet centri, ed facilitus & velocius ipsum pondus mouet, quia eodē tempore describit circulum maiorem; at quo virtus mouens est remotior à mobili, eodē linea est maior, cum magis distet à centro. Ex quo principio solvantur à Philosopho in mechanicis plures questiones hic proponenda ac dissoluenda.

X 3 Primò

Velocitas
non est mo-
dus super-
additus.

Cause ma-
ioris veloci-
tatis.

Ex parte
mouentis.

246 Philosophiæ Peripat. Lib.II. Disp.VI.

Libre maiores sunt exactiores.

Primo enim idem librae maiores sunt exactiores minoribus; trutina enim sit ut centrum, partes librae sunt linea à centro circulorum, quos describit egredientes; cum vero maiores librae describant maiorem circulum, inde fit ut ab eadem virtute, id est ab eodem pondere velocius, & faciliter mouentur partes maioris, quam minoris librae, ex quo etiam sit ut magis appareat quantitas pondoris.

Vestes.

Secundò multa pondera vestis auxilio mouentur, que sine veste moueri nullo modo possunt, quia scilicet id cui veste innititur, est veluti centrum, & trutina; vestis partes sunt linea à centro egredientes, & describentes circulum ex motu corporum, quae sunt duo; alterum quod debet atollit; alterum virtus mouens: quod vero magis linea distat à centro, eo velocius mouetur, & faciliter.

Remiges.

Tertio. Remiges, qui sunt in medio nauis, magis propellunt nauim, quam qui sunt in prora, vel in puppi; scalinus enim, cui remus innititur, est veluti centrum, atque ita quod longior remi pars distat à scalmo intra nauim, longior erit linea, & ideo faciliter mouebit.

Antenna.

Quarto. Antenna quod est sublimior, eo causa est ut nauis mouatur velocius; malus enim nauis est veluti vestis, & linea à centro egrediens, cuius centrum est mali sedes; pondus quod moueri debet est nauticum; mouens est ventus, qui quod antenna est sublimior, eo magis distat à centro, maioremque lineam mouet.

Ligni frictio.

Quinto. Lignum ad genu faciliter frangitur si æquè diductis manibus extrema comprehendantur, quam si prope genu, quia genu sit veluti centrum; linea vero, quod à centro magis distat, eo velocius mouetur, & eadem de causa faciliter pede frangitur, quam manu.

Funda.

Sexto. Funda melius iacintur lapides, quam manus, quia manus sit ut centrum, funda vero ut id, quod à centro exit.

Ligna longiora.

Septimo. Ligna, quod sunt longiora, eo sunt imbecilliora; & si atollantur, inflectuntur magis, quam breviora, et si minus valida; pars enim ligni, que manus vicina est, cui lignum innititur, est veluti centrum: altera vero ligni extremitas, qua debet levari, est pondus; longitudo interueniens est linea à centro, quae quod longior est, eo faciliter mouetur.

Pondera.

Octauo. Si duo ferant aliquod pondus super ligno, plus premetur is, cui pondus est vicinus; quia quod longior est à centro linea, eo faciliter mouetur.

Nono. Ea que sunt valde parva, difficilius proprieiuntur, v.g. plumæ; quia necesse est ut id quod mouetur, cedat mouenti, & ei contranitatur.

Decimò. Ad questionem, quomodo ex causa mouente colligatur velocitas motus, responderi breueri & perspicue potest, quod qua proportione maior est virtus actionis motoris quam resistentia passiva mobilis, & resistentia etiam medij, eo velocius potest esse motus. Ratio est, quia cum actione fiat à proportione maioris inæqualitatibus, id est ita ut mouens superet resistentiam passi, clarum est, velocius mobile moueri, quod maior est excessus virtutis mouentis supra resistentiam passivam mobilis. De hac questione fusc disputat, & subtilissime Philosophus 7. Physic. c. 5. vi septem assert regulas huius proportionis.

Causa ex parte mobili.

Dixi secundò, maiorem velocitatem in motu oritur ex mobili, primo propter maiorem vel minorrem resistentiam ad mouens; si enim mobile tantum sit gravitatis ut nequeat nisi difficiliter moueri, propter maiorem resistentiam difficile mouebitur. Secundò prouenit ex figura, unde acuta motu natura-

A li & violento velocius mouentur, quam lata, quia faciliter scindunt medium. Tertiò prouenit ex ipso motu; nam que iam mouentur, faciliter possunt motu eiusdem rationis moueri, quam si quiescant, quia id quod quiescit, quiete sua resistit, & difficiliter mouetur.

Dixi tertio, prouenire ex spatio, propter raritatem & densitatem; patet enim quod in aëre faciliter res mouetur, quam in aqua.

Superest de velocitate difficultis questionis, quomodo vius motus dici possit alio tardior, aut velocior, quod disputat Philosophus 7. Physicorum, c. 4. Potest autem quadruplex esse difficultas. Primo quomodo motus rectus sit velocior alio motu recto; secundò quomodo motus circularis sit velocior altero motu circulari: tertio quomodo motus rectus possit esse velocior moti circulari: quartò, quomodo motus localis dici possit velocior alteratione, vel augmentatione; quæ breueri solui possunt.

S. III.

Comparatio motuum secundum velocitatem, & tarditatem.

Dico primò, motus eiusdem speciei, v. g. duas Compositio motuum eiusdem speciei alteras ad eandem qualitatem terminatas, duos motus locales rectos, duos circulares posse inter se comparari secundum velocitatem & tarditatem, sive sint regulares & uniformes; sive sint uniformiter difformes. Velocitatem autem motus recti attendi penes quantitatem lineæ descripta; velocitatem motus circularis penes summum punctum superficiem conuexæ velocissime motum.

Observa regularitatem motus esse perpetuam quandam aquabilitatem motus in omnibus partibus, ita ut non plus si velocitas in una, quam in altera; quo modo celi motus dicitur regularis, quia semper fit eadem velocitas: irregularitas autem est quædam inæqualitas in partibus motus, ut cum quis lentè primum incidit, postea velociter. Quod contingere potest dupliciter; vel enim motus irregularis est uniformiter difformis, vel difformiter difformis. Motus uniformiter difformis est in quo partes posteriores secundum eandem proportionem continuè sunt velociores, aut tardiores prioribus, v.g. si fiat motus per unum diem, ita ut in prima hora fiat unum milliare, in secunda duo, in tertia quatuor. Difformiter difformis ille est, cuius partes non servant semper eandem proportionem. His positis conclusio non aliâ eger proportione.

Dico secundò, motus diversæ speciei atomæ non possunt inter se propriè comparari secundum velocitatem & tarditatem; sed tantum impræ propriè comparari posse, v.g. motum rectum cum circulari, motum localem cum alteratione; quod ut explicitem,

Est obserua ex S. Thoma 7. Physic. c. 4. duplum esse comparisonem; alia vocatur propria, altera impræ propria. Impropria est, quæ fit in aliqua ratione generica, vel analoga; quia scilicet ratio analoga, & ratio generica non constitunt unam natum in diuisibilem, in qua possit fieri comparatio. Illa vero dicitur comparatio propria, quæ fit in ratione aliqua specifica, quæ vocatur etiā propria rationalis, & comensuratio; modò tamen adsit aliqua mensura communis utriusque rationis; si enim mensura illa defit, non dabitur etiam propria comparatio inter ea, quæ specie non differunt. Non est igit idem dicere, quod duarum linearum una est altera major,

maior, aut minor; & quod sint commensurabiles; ad hoc enim ut sint commensurabiles, requiritur inter eas rationalis proportio, scilicet dupla, vel sequentia, quod exigit unam partem aliquotam vnius esse quoque aliquotam alterius, quæ sit communis virtusque mensura, ut pote quæ sit medietas vnius, & tertia alterius; tunc enim illæ quantitates habent se sicut numeri, quorum unitas mensura est communis, ex cuius defectu diameter licet longior costat, non est tamen ipsi commensurabilis. Hoc posito.

Duplex probatio Philosophi.

Probatur conclusio dupli ratione Aristotelis. Prima est, quia si motus per circulum æquale velox est, ac motus rectus, sequitur quod æquale tempore transibit æquale; hoc autem implicat, quia sic daretur circulare, quod esset æquale recto: ergo motus circularis & rectus non possunt comparari secundum velocitatem. Secunda probat, non posse comparari motum localem cum alteratione, quia æquales motus æquali tempore transibunt æquale; & qualitas non est æqualis spacio: ergo alteratio non est æqualis motui locali.

Ratio à priori est, quia inter illos motus non potest esse comparatio propria secundum velocitatem & tarditatem, qua non possunt habere unam mensuram communem: sed motus specie diuersi, rectus nimurum & circularis, non possunt habere unam mensuram communem; pars enim recta non habet proportionem cum curva. Unde argumentor. Si esset eadem mensura communis, ea esset æqualitas duarum linearum, quarum altera esset curva, & altera recta: sed illa æqualitas non est communis mensura, quia linea circularis æqualis rectæ non potest pertransiri eodem tempore, quo recta: ergo motus recti, & motus circularis nulla potest esse communis mensura. Confirmatur, quia si ex linea circulari fieret triangulus, maiori tempore opus esset ut eadem celeritate percurreretur propter versionem angulorum: ergo si ex triangulo fieret quadratum, cum maior esset area, major esset circulatio: ergo si fieret circularis, qua est omnium capacissima, esset amplior area, & ita mobile ut eandem lineam circularem decurrat, maiori eger tempore quam si esset recta.

Prima obiec.
tio.

Obiicitur primit. Velocitas est accidens motus, sicut albedo est accidens corporis: sed duo corpora specie diuersa possunt in albedine: ergo duo motus, circularis & rectus, comparari possunt in velocitate.

Respondeo negando paritatem, quia datur una mensura communis albedinem, quæ sunt in corporibus specie diuersis; non datur autem una mensura communis velocitatis motuum specie diuersorum.

Obiicitur secund. Velocitas motus attenditur penes longitudinem spatij quod decurrit: circularis, & recta sunt longitudine comparabiles: ergo motus circularis & rectus possunt comparari. Probatur minor, quia potest filum, quod in longum protendit, in circulum contrahiri, eadem permanente longitudine sub diuersa figura: ergo linea circularis & recta possunt longitudine comparari.

Resp. negando maiorem; nam in motu circulari, ut dixi, non attenditur velocitas penes linam descriptam, sed ex eo petitur, quod in tanto tempore tales anguli circa idem centrum describantur; propterea enim licet æquales sint linearum, non possunt tamen decurriri eodem tempore, quia non habent eandem capacitatem.

Tertia obiec.
tio.

Obiicitur tertid. Omnis linea quanta est alteri

A vel æqualis, vel inæqualis: sed linea recta & circularis sunt quantæ: ergo sunt æquales, vel inæquales. Paret v. g. quod arcus est longior, quam chorda; imò linea recta definitur esse omnium brevissima.

Resp. verum esse quod omnes istæ linea possunt habere æqualitatem, aut inæqualitatem; sed nego illas esse mensurabiles proportione rationali, quia non est ambarum una mensura; unde fateor illas æquales esse, sed nego illas æquales eodem tempore decurri posse.

QVÆSTIO II.

De motu locali generatim.

HODS

DE motibus alterationis & accretionis, commodior alibi erit dicendi locus, ut monui. De motu locali plura ponuntur in libris de cœlo, occasione motus cœlestis; nunc de illo generatim accepto quatuor breuiter dici possunt; cius existentia, quidditas, cause, species aliquæ: reliqua reseruo in tractatum sequentem.

SECTIO I.

Existentia motus localis.

Arist. 6. Physc.

Negabat Zeno, dari motum ullum localem, atque idipsum plurimis probabat argumentis, quæ dissoluit Philosophus à textu 74. videndum igitur primò est, utrum verè detur motus localis secundò utrum ille sit aliquid distinctum à mobili, & à loco.

§. I.

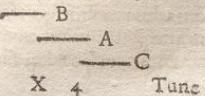
Virum verè detur motus localis.

Dico primò, certum omnino esse, quod prius datur motus localis, neque contrarium euincunt rationes quibus illum impugnabat Zeno. Duæ priores disputatione tertia soluta sunt, quia procedebant ex infinitate continui. Tres aliae restant huc breuiter proponendæ, ac dissoluenda.

Prima est. Quod quietescit in quolibet nunc temporis, non mouetur in illo tempore: sed id quod moueri dicitur, pura sagitta, in quolibet nunc temporis quietescit: ergo non mouetur. Probatur. Quod est in sibi æquali loco, non mouetur: sagitta in singulis nunc est in sibi æquali loco: ergo non mouetur.

Respondebat Philosophus, mobile quidem in singulis nunc temporis non moueri; sed in partibus temporis moueri, ubi spatium occupat maius se.

Secunda est. Si daretur motus, sequeretur duplex esse æquale suo dimidio; sumuntur enim tres magnitudines æquales, singulæ habentes quatuor partes æquales. Prima sit immobilis, quæ vocetur AAAA, secunda vocetur BBBB, quæ sit supra linam A, & incipiat ex media parte illius, ita ut primum B, sit cum secundo A, tercia dicatur CCCC, quæ ponatur sub fixa magnitudine, ita ut primum C, sit cum ultimo A, contra B, sic:

X 4 Tunc

248 Philosophiæ Peripat. Lib.II. Disp.VI.

Tunc magnitudo ista C , moueatur intra horam per totam magnitudinem A , ita ut cum peruenier ad secundum A , ubi incepiebat B , moueatur B , versus A , à quo incepit C : tunc quia B , non habebit pertransienda nisi duo A , intra medium horam mouebitur , & in illa media hora ipsum C , transibit alia duo A ; in fine autem mediae horae simul erunt tres magnitudines. Tunc sic argumentor. B , intra medium horam pertransibit quatuor palmos C : sed quatuor palmi C , sunt aequales quatuor palmis A : ergo B , intra medium horam tantum conficit spatium , quantum C , conficit intra horam ; & tamen supponuntur aequaliter moueri.

Respondeo Aristoteles , esse impossibile ut duo mobilia , quæ mouentur aequaliter , transeant aequales magnitudines fixas inaequali tempore ; quamvis possint inaequali tempore pertransire magnitudines aequales , quarum una non est fixa , & mouetur contra nobile ; illa enim quæ motu est , citius transitur ; & hoc accidit in casu proposito : nam C , transit unam horam totam magnitudinem A , immotum ; & B , una semihora totam magnitudinem C , que mouetur versus B .

*Tertia ratio
Zenonis.*

Tertia Zenonis ratio est , dum res mutatur , v.g. quando ex non alba fit alba , nec est sub uno extremitate , nec sub altero : ergo inter contradictria erit medium.

Respondeo rem dum mutatur , esse partim sub uno extremitate , partim sub altero ; v.g. quantitas bipalmaris si ex non alba fit alba , secundum primum palnum est alba , secundum alterum non erit alba .

§. I I .

*Vivum latio sit aliquis modus distinctus
ab ipso mobile.*

*Conclusio
affirmans.*

Ico secundum , tenendum omnino esse , quod motus localis est entitas modalis distincta realiter & à mobili , & à loco : non est autem sola connotata noui loci . Sic censem communiter omnes contra Scotum & Gregorium , quibus placet motum localem non esse aliud , quam entitatem mobilis , prout coexistit successuè spatii .

*Prima ra-
tio.*

Ratio tamen illa primò est , quia sāpe in simili casu artuli . Implicat omnino ut attribuatur aliqui noua denominatio , nisi prius intelligatur facta esse in aliquo mutatio : sed mobile per motum localem acquirit nouam denominationem , quod nimirum coexistat modo huic , modo alteri loco : ergo debet facta esse mutatio vel in mobili , vel in loco , vel in aliquo alio : atqui mutatio non est facta in loco , nec in ipsa entitate mobilis , quæ eadem omnino est ac ante : ergo in ipsa entitate motus , quæ fit cum prius non esset .

Eusio.

Dices , fieri mutationem in mobili , quatenus connotat locum , quem prius non connotabat .

*Secunda
ratio.*

Sed contrà . Implicat ut mobile connotet locum , quem prius non connotabat , nisi vel in ipso , vel in aliquo alio factum sit aliquid , quod non erat ante : sed per te mobile nunc connotat locum , quem ante non connotabat : ergo vel in ipso , vel in aliquo alio debet esse factum aliquid , quod non erat ante .

Eusio.

Secundum illa distinguuntur realiter , quæ posunt separari : sed potest motus separari à mobili , quia dum mobile quiescit , non habet motum : ergo motus distinguitur à mobili .

Dices , responderi facile posse (sicut dictum est

A de vocatione ac duratione) quod motus non separatur à mobili secundum id quod dicit in recto , sed tantum secundum id quod connotat in obliquo .

Sed contrà . Implicat ut exurgat vlla noua relatio , aut denominatio , nisi alicubi fiat aliquid , vel intrinsecum , vel extrinsecum ; id est , vel fundamentum , vel terminus , vel aliquid aliud : sed per te res quiescens habet entitatem motus , & non connotationem : ergo implicat ut habeat illam connotationem , quin fiat aliquid , vel intrinsecum , vel extrinsecum ipsi mobili : atqui nihil dici potest fieri prater motum : ergo motus est aliqua entitas noua .

B Tertiò . Si motus non esset entitas distincta à Terzio . mobilis , sequeretur quod mobile non aliter se habet , quando mouetur motu circulari , quam quando mouetur motu recto ; quia moueri esset entitas mobilis prout connotat varium & varium spatium : sed in utroque motu idem reperitur : ergo sunt idem .

Dices , vario modo connotari locum in motu Euclio . circulari , & in motu recto .

Contra . Varius ille modus connotandi est aliquid in mobili , quod non esset si moueretur motu recto : ergo est aliquid distinctum ab entitate mobilis .

C Denique omnis potentia realis habet actum realem sibi correspondentem : sed potentia matrix est vera potentia realis : ergo habet actum realem sibi correspondentem . Ille actus realis non est entitas mobilis , sed est entitas motus localis : ergo motus localis est entitas realis distincta realiter à mobilis .

Obiicitur primò . Sicut duratio non est aliquid distinctum ab entitate rei durantis , ita nec motus secundum . tenuis est aliquid distinctum ab entitate mobilis . Probatur , quia ut res coexistat successuè diverso tempore , non est opus noua entitate durationis , quæ distinguatur à re durante : ergo nec opus est re distincta ab ipso mobili , ut mobile successuè coexistat diverso loco .

Resp. negando paritatem , quia dum res durans coexistit diversis temporibus , sit mutatio in ipsis temporibus ; & ita res planè immutata coexistere potest diversis temporibus , sicut rupes in littore fluminis immota coexistens est diversis aquis : at verò locus non mutatur , ideoque oportet omnino ut mutetur mobile , alioquin non coexistet diversi loci .

Obiicitur secundum . Ut aliquis intelligatur moveri localiter , sufficit quod entitas mobilis connotet diuersas partes spatij , & variam distantiam : sed mobile per suam entitatem distat , & praesens est spatio : ergo motus localis est entitas mobilis .

E Resp. distinguendo maiorem . Mobile per suam entitatem distans est , & praesens spatio permanenter , concedo ; successuè , nego . Id est quando quiefecit , non eget alia entitate superaddita ut praesens sit loco ; quando autem praesens est successuè , eget alia entitate superaddita , quia non potest noua exurgere denominatio sine noua forma denominante .

Obiicitur tertio . Non est maior ratio , cur motus sit distinctus à mobili , ut mobile connotet modum unum , modum aliud spatium , quam ut vbi sit distinctum , ut per illud locatum connotet tale spatium .

Resp. negando paritatem , quia dum mobile connotat successuè spatia diuersa , diuerso modo se habet , neque aliud recipit quam motum : ergo motus

*Quarta ob-
iectio.*
motus est aliquid distinctum à mobili; at verò dum res est præsens loco permanenter, & illum connotat, cùm ante non connotaret, sufficenter intelligentius aliter se habere per ipsum motum.

Obicitur quartò. Mobile debet mutari, vt coexistat loco, cui non coexistebat ante: ergo locus debet mutari, & accipere aliquid noui, vt coexistat corpori, cui ante non coexistebat: hoc autem absurdum est: ergo sicut locus sine villa sua mutatione coexistere de novo potest corpori, potest etiam fine mutatione ipsum mobile coexistere loco.

Resp. negando paritatem, quia locus non coexistit mobili per actum ipsius loci, sed per actum ipsius mobilis; mobile autem coexistit loco per actum ipsius mobilis, & per potentiam motricem residentem in ipso mobili, vel certè illi ab extrinseco impießam; vnde coexistentia illa debet fieri per mutationem factam in mobili, non autem per mutationem factam in ipso loco.

SECTIO II.

Quidditas propria motus localis.

*D*efinitur motus localis ab Aristotele, *Actus eius quod fertur propter fertur*, seu motus secundum ubi. Videndum igitur est primò, an, & quomodo successio sit illi essentialis; deinde quænam sint diuisiones motus localis.

§. I.

Vtrum motus localis esse possit instantaneus, an verò essentialiter sit successivus.

*A*liis verbis proponi solet, an quolibet motu veloci velocior possit dari: qua de re disputat Philosophus 6. *Physic. textus 15.* si enim nullus est motus, qui non sit successivus, certum est quod quolibet motu veloci dati potest velocior.

Dico primò, nullum esse possibilem etiam diuinum motum locali instantaneum, sed illum essentialiter esse successivum. Ita docent Suarez, & Valquez, eosque sequuntur plures Doctores.

Dixi motum propriè dictum, id est, qui fit cum transitu per medium: asserui v. g. Petrum ne diuinum quidem posse in instanti Luduno ire Parisios, transiendo per totum medium interiectum, quod sic a me ponitur. Primò vt excludam proprium motum, quo Angelus potest non deferendo spatium in quo est, occupare nouum spatium mutant modo extensionis. Secundò vt excludam motum Angelii, quo potest, iuxta communem sententiam, deferere locum totum, in quo est, & locum occupare proximum. Tertiò, vt excludam adductionem, que non est nisi productio noui ubi, siue prior deferatur locus, siue non deferatur; si enim illa esset possibilis, fieri sine dubio posset in instanti.

Ratio igitur primò est, quia implicat aliquid adæquari eodem instanti spatio maiori se: sed in motu mobile ponitur in spatio maiori se: ergo implicat dari motum localem in aliquo instanti.

Respondent aduersarij, posse aliquid fluenter adæquari spatio maiori se, non posse adæquari permanenter.

Sed contrà. Implicat vt aliquid simul, & semel adæquatur aliqui spatio, & tamen adæquatur fluenter: sed quod adæquatur in instanti, adæquatur simul: ergo quod adæquatur in instanti, non adæquatur fluenter. Probatur maior. Id quod simul

A adæquatur alteri, habet simul presentiam cum toto altero: sed implicat vt aliquid simul etiam fluenter habeat præsentiam cum toto altero maiori se: ergo etiam fluenter non potest adæquari simul maiori se. Probatur minor. Implicat aliquid esse alteri æquale, & non æquale: sed quod habet præsentiam cum toto altero, est æquale illi, & tamen non est æquale, quia supponitur minus: ergo implicat vt aliquid simul habeat præsentiam cum aliquo toto maiori se. Deinde ostendo implicare vt aliquid in instanti adæquetur spatio maiori se. Adæquari spatio in instanti, est simul adæquari toti spatio; adæquari fluenter, est prius adæquari vni parti spati, deinde verò adæquari alteri parti; sed adæquari simul, & non adæquari simul, sunt contradictoria: ergo adæquari in instanti, & adæquari fluenter, sunt dictoria.

Secundò. Implicat vt sine replicatione aliquid simul plura loca occupet: sed mobile quod mouetur in instanti, occuparet simul plura loca: ergo implicat vt aliquid mouatur in instanti. Probatur minor. Illud est simul in pluribus locis, de quo dicere licet eodem temporis instanti, *sit in termino à quo, in medio, & in termino ad quem:* sed de eo quod moueretur in instanti, licet dicere in eodem temporis instanti, quod esset in termino à quo, in medio, & in termino ad quem; quod probo, quia si non est simul in medio, & in termino ad quem: ergo prius est in medio, quam in termino ad quem: ergo ille motus est successivus, in quo est prius, & posterius. Confirmatur, quia de homine qui moueretur in instanti, licet dicere, *est in termino ad quem, & non est in termino ad quem.* Est, quia supponitur; & non est, quia quando licet dicere, *Petrus est in medio;* licet dicere, *non est in termino ad quem:* sed eo instanti licet dicere, *Petrus est in medio:* ergo licet dicere, *Petrus non est in termino ad quem.* Imò sic posset Româ ire Parisios, & redire Romanam eodem instanti; quod absurdum est, quia teliquisset Romanam, & non reliquisset: reliquisset, quia iunxit Parisios; non reliquisset, quia eodem instanti dicere licet, *est Rome, non ergo reliquit Romanam.*

Obicitur primò. Virtus motrix infinita, qualis est diuina, potest mouere velocius, quam quilibet virtus finita: sed si non possit mouere in instanti, non poterit velocius mouere, quam quilibet virtus motrix finita: ergo virtus motrix infinita potest mouere in instanti. Probatur minor. Si motus non fiat in instanti, motus non habebit velocitatem nisi finitam: sed velocitas finita potest produci à virtute motiva finita: ergo si motus non fiat in instanti, virtus motrix infinita non poterit velocius mouere, quam quilibet virtus finita.

Resp. virtutem motricem infinitam in eo differente à virtute motrice finita, quod dato quilibet motu veloci virtus infinita facere potest motum velociorem, quod non potest virtus finita, quæ ad certum tantum motum est determinata; vnde ad argumentum negatur prima minor. Ad probacionem distinguitur minor. Velocitas finita potest produci à virtute motiva finita, itav semper mouere possit velocius, & velocius, nego; ita vt non possit mouere semper velocius, & velocius, concedo.

Instabim. Suntur omnes virtutes motivaæ finitæ possibles; nulla est producibilis velocitas finita in motu, que non possit esse ab aliqua, vel saltem ab omnibus illis virtutibus motuvis finitis: sed Deus non potest producere velocitatem nisi finitam: ergo Deus non potest mouere velocius

*Conclusio
negativa.*

Explicatio.

*Prima pro-
positio.*

Eusebio.

250 Philosophiæ Peripat. Lib.II. Disp.VI.

lociūs quārā omnes virtutes motiūs creatā simul A
sumptā.

Resp. distinguendo minorem : sed Deus non potest producere velocitatem nisi finitam, maiorem semper & maiorem , concedo ; velocitatem finitam tantum , & non maiorem , nego ; nam omnes virtutes finitas simul sumptae hoc habent, quod singulae possunt producere hanc, & non maiorem velocitatem.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundū. Potest Angelus, ex communione sententia, deferere in instanti totum locum, in quo est, & transferre se ad locum proximum : ergo saltem diuinū transire potest ad remotum, quia hic motus Angelis est verē fluxus.

Resp. concessō antecedente , negando consequentiam, quia per illum motum Angelus non adæquatū spatio maiori se ; per motum autem ad locum remotum mobile adæquatū spatio maiori se , idc in instanti non potest fieri motus ad locum remotum, tametsi Angelus , qui est indiuisibilis, possit in instanti transire ad locum proximum, sicut dictum est in tractatu de Angelis.

S E C T I O I I .

Quenam sint diuisiones motus localis.

Prima diuino motus.

Dico secundū , recte diuidi motum localem, primō in eum , qui fit à principio intrinseco , & eum qui ab extrinseco principio procedit. Ille dicatur esse à principio intrinseco , cuius principium est in ipso mobili ; talis est motus animalium , & motus grauium ac leuium. Motus ab extrinseco est ille , cuius principium actuū non est in eo quod fertur , sed in alio. Diuiditur à Philosopho hic motus 7. *Physic. textu 10.* in tractionem , vētitionem , pulsionem , & vertiginem.

Secunda diuiso.

Secundū diuiditur motus localis *in naturalem*, & *violentum*. Naturalis est ille , cuius in se principium aliquo modo habet mobile , & ad quem naturalem habet inclinationem. Violentus , qui est ab extrinseco principio , nullam vim conferente passo , idest passo nullam habente ad illum inclinationem , sed relutante. De vtroque hoc motu dictum est secunda disputatione, diceturque in mortali accuratiū.

Tertia diuiso.

Tertiū diuiditur in motum *simplicem* , & *mixtum*. Simplex dicatur , qui non constat ex motibus diversis, vel genere, vt ex recto & circulare ; vel specie diversis, vt ex recto , & recto ; huiusmodi est motus omnium corporum simplicium. Motus mixtus est qui componitur ex motibus, vel diuersorum generum, vt ex recto & circulare ; vel diuersarum specierum , vt ex ascensu & descensu. De hoc vtroque dicam sequenti tractatu , cū agam de motu elementorum.

Quarta diuiso.

Quartū diuiditur motus simplex in *rectum* , & *circularem*. Rectus est , qui fit à medio ad medium , idest à centro ad circumferentiam. Motus circularis , qui fit circa medium , idest circa centrum.

In his igitur diuisionibus motus localis continetur motus qui fit per impulsū , est enim species motus violenti ; & motus reflexus , qui est species aliqua motus recti . De hoc vtroque motu prop ius hīc viderūs esse dicendi locus ; de reliquis alibi disputo.

S E C T I O III.

De motu locali projectorum.

Triplici tantum modo explicari potest , quo modo projecta moueantur. Primus est Scaligeri exercit. 28. num. 1. quem audio nonnullis plauis recentioribus, quod proiiciens solam imprimat motionem corpori projecto ; eam enim motionem durare per aliquod tempus. Secundus explicandi modus est Aristotelis 4. *Physic. textu 68.* 8. *Physic. textu 82.* 2. *cæli* , *textu 28.* *libro de somnis & diuinatione per somnia*, sc̄t. 11. 1. *Problematum problem. 6.* & *in mechanicis*, quæst. 33. quem sequuntur S. Thomas ad ea loca Aristotelis, Fractiorum cap. 4. *de sympathia* , Peterius lib. 14. *Physiologia*, cap. 4. Dandinus lib. 2. *de anima, digressione 40.* Volunt enim motum projectorum fieri sine illa virtute impressa corpori projecto, sed à solo medio, ita ut proiiciens moueat partem aëris sibi proximam, hæc rursus aliam mouet, & sic consequenter. Prima ergo pars aëris, qua ab ipso proiiciente percutitur, primō impellit lapidem, quem deinde impellit altera pars aëris mota per illam priorem. Denique tertius modus explicandi communissimus, vult motum projectorum fieri à mouente , media vi aliqua impressa ipsis projectis ; quem vocant impulsū , seu impotū impressum : sed eum tamen difficultates oppugnant non leues ; primō contra eius quidditatē , secundō contra eius productiōnem, tertiod contra eius desitionem.

§. I.

Existentia qualitatis impressæ projectis.

Dicendum verō est , projecta sic moueri à projidente , vt neque ab eo accipiāt solam motionem , neque solū ab aere commoto deferantur ; sed qualitatem recipiant , qua impellantur , & moueantur , donec definit motus. Ita docent S. Thomas iam senior 1. 2. quæst. 35. art. 4. & quæst. 3. de potentia , art. 3. ad tertium. Scotus 8. *Physic. q. 3.* Sotus ibidem , quæst. 3. & alij omnes communius.

Dixi , motum projectorum causari per impetum impressum ; non enim vlo modo placet doctrina quorundam recentiorum , qui negant motum nullum localem immediate causari ab ipsa virtute motrice , sed ab ipsa immediate semper causati impetum , à quo deinde causetur motus. Non placet (inquam) quia vbi anima corpus mouet , non videt vllam necessitatem impetus. Ceterum grauitas lapidis non producit ipsum motum immediatē , & quæ ac impetus. In solis igitur projectis admittit impetus.

Primō enim contra Scaligerum , quod proiiciens non solū imprimat motionem corpori quod proicit, probatur evidenter , quia motus non est ens permanens , sed successuum , cuius una pars perit adiumente alterā : sed si proiiciens lapidem imprimaret solū motum corpori projecto , motus esset ens permanens ; vel enim proiiciens imprimet ab initio totum motum , & sic motus esset permanent , haberetque partes totas simul ; vel ab initio imprimet vnam tantum partem motus in spatio proximo , & sic posteriores partes motus non haberent causam , quia proiiciens non operatur in spatio distanti : ergo manifestum est , quod proiiciens non mouet projecta per impressionem solius motus.

Secundū,

Quæst. II. Seçt. III. de Motu & Actione. 251

Non mouer
et com-
motus.

Secundò, quod motus projectorum non causatur per medium commotum à propiciente, probatur, quia vehemens ventus non loco mouet paruum lapillum; sed si quis proiectat lapidem aliquem grandiorum aduersus vehementissimum ventum, lapis mouetur, licet medium moueat in partem oppositam: ergo manifestum est, quod aëris commotus non mouet projecta. Et sane nemo negare audeat, globos tormentarios tanti ponderis, ad tantam distanciam, tam recta via, ad tam certum scopum moueri tanta vi, etiam flante in aduersum vento.

Deinde quero, cur trochus tamdiu torqueatur in gyrum, cur chorda benè tensa tamdiu tremet, si aëris commotus illam mouet, cur acutiora, ut sagitta, faciliter moueantur, cum tamen minus mouant ipsum medium; cur necessarium est tangi id quod expellitur; videtur enim sufficere, ut aëris moueatur vehementius? Cur pluma projecta, nec tam procul, nec tam celeriter mouetur ut lapis? quia tantum aëris motum erit, & tamen minus celeriter mouebitur. Denique quando pila incurrit in reticulum, resiliat, & non potest dici, quod aëris commotus referat pilam, quia ille sine dubio transit per foramina reticuli.

Ficper im-
pullum.

Tertiò denique, quod motus projectorum causatur à propiciente per impressionem qualitatis, sequitur ex dictis; si enim propiciens non causat solum motum, & si aëris commotus non defert projecta, sequitur ut projecta moueantur recipiendo impetum impressum, qui sit vera qualitas; nihil enim aliud est excogitabile quod possit immediate causare hunc motum, nisi vel propiciens, vel medium, vel qualitas impressa. Deinde probatur, quia magnes quando trahit ferrum, non mouet medium, neque producit immediatum motum: ergo producit impetum. Remora dum sistit nauim, non potest imprimere aliquid preter impetum. Idem dico de Angelo dum alium detinet Angelum, vel aliquid corpus in medio aere. Virtus ergo motrix, quando est praesens mobili dum est motus, immediatè producit motum; quando non est praesens, producit impetum. Ex quo colliges, parum tutas esse multorum experimentorum solutiones de motu projectorum, & de motu levium & grauium, quas docti quidam recentiores ex eo solum principio deducunt, quod mouens non producat immediatum motum, sed impetum.

§. I I.

Quidditas huius impetus impressi.

Difficul-
trum mem-
bris.

Obicitur primum. Omne accidens est connaturalē alicui subiectō, licet violentum sit alterius; v.g. calor violentus est aqua, sed ignis naturalis: hic impulsus nulli corpori esset naturalis: ergo est fictitious. Maior est certa, quia omne accidens ex sua natura respicit essentialiter aliquid subiectū: ergo est connaturalē alicui subiectō. Minor ergo probatur. Quando lapis deorsum magno impetu proicitur, ille motus est præternaturalis, vt patet, quia causat in illo motu maiorem velocitatem, quam exigat grauitas lapidis; si autem lapis proiectus sursum, erit violentus: ergo ille impetus nulli corpori erit naturalis.

Secundò. Si motus projectorum fieret à qualitate inherente, ille motus esset connaturalis corpori projecto, atio enim, qua sit per principium internum, dicitur fieri connaturaliter: vapor v.g. dicitur naturaliter ascendere sursum, & actus etiam su-

A pernaturales, qui elicuntur per habitum, elicuntur connaturaliter: ergo si lapis moueat sursum per qualitatem internam, ille motus erit naturalis.

Tertiò. Hęc qualitas vel est eiusdem speciei cum virtute motiva naturali, v.g. virtus lapidem sursum mouens eiusdem speciei est cum leuitate ignis; vel est diuersae speciei. Non est eiusdem speciei, alioqui sequeretur lapidem fieri levem, quando sursum proicitur, deberetque corrupti, saltem ex parte, illius grauitas, accidente illa vera leuitate. Nec est diuersae speciei, quia mouet ad eundem locum.

Ad primum respondeo, impulsum illum per se soluto pri-
loquendo nulli subiecto esse connaturalē, sed in agra-
menti.

B vt sic esse violentum omni subiecto, cui imprimitur; quia licet omne accidens respicit essentialiter & naturaliter subiectum, non respicit tamen subiectum in quo recipiatur. Vnde distingue hanc propositionem; omne accidens respicit naturaliter subiectum, in quo recipiatur vel connaturaliter, vel violenter, concedo; in quo recipiatur connaturaliter, nego.

Ad secundum respondeo, motum naturalem Solutio-
non esse illum qui procedit à principio intrinseco cundi.

C vnam imprimente, sed illum, qui est à principio na-
turali; nam aqua calefacta non calefacit connaturaliter, neque vapor connaturaliter ascendet. Actus supernaturales, qui sunt ab habitu, sunt connaturaliter, quia non sunt à principio intrinseco violenter impresso. Violentum igitur est illud, quod est à principio extrinseco, vel remotè imprimente qualitatē violentam, vel proximè imprimente motum violentum,

D Ad tertium respondeo, impetum esse qualitatem Solutio-
secundæ speciei, cum sit productiva motus; specie terciæ.

distinctam à grauitate & leuitate; vnam specie infima. Probatur specie distinguì à grauitate & leuitate, quia grauitas & leuitas qualitates sunt naturales, per se ordinatae ad determinatum locum: im-
pulsus est qualitas violenta, quae ad nullum deter-
minatum locum est per se ordinata, sed mouet in-
differenter sursum aut deorsum. Probatur illam qualitatē esse vnam specie infima, id est impetum, quo aliquid mouetur sursum, eiusdem esse speciei cum eo quo aliquid mouetur deorsum, vel sinistrorum; quia scilicet omnes impetus conuenient in hac vna specie atoma, quod sunt virtutes impressæ à propiciente ad diuersos motus ordinatae, quia li-
cet impetus tendant ad diuersos motus locales, non tam illos respiciunt ut diuersos, sed illos dun-
tatax respiciunt sub communi ratione motus localis, cum indifferenter ut determinantur ab agente in hunc, aut in illum locum; quare quod hic impe-
tus ferat lapidem sursum, prouenit à propiciente, qui determinat impetum ad talem locum; alioqui impetus quando fert sursum, esset leuitas; quando fert deorsum, esset grauitas; sive cum grauitas & leuitas se mutuo defruant, lapis amitteret suam grauitatem, quando mouetur sursum.

E Quæsti potest, utrum impetus causa sit principi-
alis ipsius motus, an verè causa solum instrumentalis. Videtur, quod causa sit principalis, quia est nobilior motu; videtur esse instrumentalis, quia non mouet nisi ut virtus propiciens.

Repf. impetus magis propriè vocari posse cau-
sam instrumentalē, etiam nobilior sit quam mo-
tus. Proprius enim causæ instrumentalis character
est agere ut virtutem vicariam alterius; impetus
autem mouet ut virtus ipsius propiciens.

§. III.

§. III.

Productio, & desitio huius impetus.

Prima diffi-

cultas.

Secunda diffi-

cultas.

Tertia diffi-

cultas.

Solutio

prime.

Solutio se-

cunde.

Quæstum.

Desitio im-

Obicitur secundò. Causa illius impulsus non potest esse alia præter motum: sed motus localis nihil producit intrinsecum mobili: ergo non datur talis impulsus.

Secundò. Vei produceretur eodem instanti in omnibus partibus lapidis, vel priùs in vna parte, deinde in alia. Non primum, quia proiiciens agit per motum, qui non est in instanti. Non secundum, quia totum corpus æquè primò mouetur: ergo debet in omnibus partibus habere hanc qualitatem.

Tertiò. Si daretur huiusmodi qualitas, illa non deberet vñquam definire; vel enim definiet per introductionem contrarij, quod sanè nullum potest excogitari; vel ex defectu cause creatæ conseruantis; illam autem non exigit, quia durat aliquandiu sine illa; vel ex defectu diuini concursus: at quādū nullum adest contrarium, Deus conseruat qualitatem, alioqui similiter diceretur, quod anima, licet spiritualis, non esset tamen immortalis, quia desineret ex eo quod non exigeret amplius à Deo conservari, sicut dicas desinere impetum.

Ad primum respondeo causam effectuam huius impetus non esse motum localem. Primò enim impetus sic producitur per vim attractivam, vt nou interueniat motus vllus; vt quando magnes attrahit ferrum. Verum quidem est, quod ab agente corporeo nunquam ferè producitur impulsus sine motu ipsius proiiciens; sed non est tamen etiam motus causa productiva impetus, sed est solum conditio sine qua proiiciens non illum producent.

Ad secundum respondeo, impulsu m hunc, quoties producitur cum motu locali, produci successivè, sicut motus ipse successivè producitur. Quoties autem sine motu producitur impetus, in instanti produci potest; semper autem, siue successivè producatur, siue in instanti producatur, recipitur in omnibus partibus ipsius projecti. Cum lapis v. g. proiicitur, impetus in singulis eius partibus eodem tempore producitur, sicut quoties lapsi mouetur, motum eodem tempore recipiunt omnes illius partes. Sicut autem motus in nulla parte lapidis producitur in instanti, sed in eodem tempore diuisibili occupat omnes partes mobilis, ita vt non priùs sit in vna, quām in altera; similiiter impetus non producitur in instanti, sed eodem tempore, quo producitur in vna parte lapidis, producitur in omnibus.

Quæres, an quando aliquis rupem aliquam maximam conatur toto connatu mouere, neque tamen vlo modo mouet; vtrum (inquit) producat impetus in aliqua eius parte sibi proximiora.

Resp. cum Vasque 1.2. disp. 81. probabilius esse, quod tunc in aliqua parte rupis producitur impulsus, qui tamen exire non potest in actum secundum, propter alias partes connexas, quarum resistentiam proiiciens vincere non potuit. Ratio est, quia cùm proiiciens habeat virtutem, quæ producere potest illum impetum, & partes illæ viciniores aptæ sint, ac capaces illius recipiendi, necessariò producitur, quia posita causa necessaria, non potest non produci effectus, si ei applicetur subiectum capax ad eum recipiendum.

Ad tertium respondeo, istum impulsu non semper durare, sed desinere per subtractionem

A concursus diuini conseruantis. Deum autem idē subtrahete concursum, quia impetus talis est naturæ, vt paulatim languescat, & citius, vel tardius desinet, quòd magis vel minùs intensus est; quia postquam durauit aliquo tempore, non exigit amplius conseruari à Deo, quia scilicet cùm subiecto sit violentus, & ad hoc institutus vt deferat projectum ad certam usque distantiam, quando illud detulit, postulat naturæ ordo, vt illum Deus non amplius conseruat. Huiusmodi etiam sunt habitus, & sonus, vt suis dictum est locis. Idem etiam continget in aëre purissimo, quem ignis calefaceret supra naturalem exigentiam; postea enim si subtraheretur ignis, reduceretur aér ad statum connaturalem; calor autem ille superadditus non posset perire, nisi ex defectu conseruationis diuinæ; quia suppono nullum ibi adesse corpus, quod introducere possit frigus.

SECTIO IV.

De motu reflexo.

Certum est primò, motum directum eum esse ^{Quid sit} qui fit per lineam rectam ad terminum ad ^{mōtū} distante ^{temporē} à mouente, vt cùm quis ad decem passus proiicit lapidem, motum reflexum eum, qui ab illo termino distante resilit ad ipsum mouens, & quando pila resilit à pariete ad ipsum mouens.

Certum est secundò, quod quatuor modis contingere potest reflexio. Primò quando motus reetus est violentus, reflexus vero est naturalis; vt quando lapis sursum mouetur per impetum impressum, & cessante impetu naturaliter regreditur ad suum locum. Secundò, quando talis motus reflexus non est quidem violentus, sed est præternaturalis, vt quando parvus lapis sursum projectus occurrat magno corpori cadenti, & multò maiore vi retrocedere cogitur, quām vi sua naturali caderet. Tertiò, quando aliquod corpus in suum locum naturalem peruenit, occurritque illi corpus durum, quo fit vt resiliat, vt pila si cadat in terram, resilit à terra. Quartò, quando aliquod corpus projectum incurrit in aliud corpus durum, & ab eo immovente resilit, vt cùm pila proiicitur in partem, & ab eo resilit.

De hoc itaque omni motu reflexo duo queri possunt. Primò, quænam sit illius causa: Secundò, an detur semper aliqua quies in puncto reflexionis.

Dico primò, quando motus rectus est violentus, motus autem reflexus est naturalis, tunè causam motus reflexi esse vim motricem corporis resilientis; quando lapis v. g. sursum projectus, decidit in terram, causa huius motus est sine dubio grauitas lapidis; non enim est impetus, qui delitulit sursum.

Quando autem motus reflexus est præternaturalis, eo quod mobile incurrat in aliquod corpus motum, causa illius motus reflexi esse potest tum impetus priùs productus, tum corpus reflectens, quod moueri dicitur, tum virtus motiva corporis resilientis; v. g. cadenti ex alto trabi, occurrit parvus lapis sursum projectus, qui cùm trabe velocissime infra rapitur; causa motus illius potest esse tum impetus à proiiciente impressus, tum grauitas lapidis, tum trabs ipsa decidens.

Dico secundò, quando motus reflexus est violentus, eo quod corpus resiliens occurrat corpori duro immoto manenti, causam illius motus reflexi esse solum prouidentem, non autem corpus reflectens;

reflectens; v.g. quando pila resilit à pariete, causa motus illius reflexi non est paries, sed qui projicit pilam.

Ratio est, quia impetus à proïciente impressus potens erat deferre pilam vterius, nisi à pariete impediretur: sed ille impetus proper parietem non cessat: ergo producit motum suum reflexum, sicut illum produxisset directum; est enim de se talis impetus indifferens ad motum, vel contra parietem, vel versus proïcientem.

Deinde verò probatur quod non sit corpus reflectens immotum, quia corpus illud non potest imprimere impetum, nisi per virtutem motiuam: sed potentia motuā non agit nisi medio motu: ergo corpus immotum non potest producere impetus, sed ad summum esse potest conditio; hinc enim fit v.g. vt reflexio non fiat si corpus in quod incurritur, sit molle, quod retardat & frangit motum projecti.

Tertia conclusio.

Dico tertio, quândo motus directus est naturalis, reflexus autem est violentus, causam illius esse tum aërem inclusum in corpore reflexo, tum impetum productum à partibus aëris in se reduntibus; duritatem paumenti, & figuram orbicularem esse velut conditiones: non enim reddi alia ratio potest, cur reflectatur pila lanaea, non reflectatur lapis; cur magis reflectatur pila ex altiori decidens loeo.

Quares, à quo mouetur corpus à fune aliquo pendens in aëre; videmus enim quod illud aliquo tempore mouetur, ac tandem quietescit; volo enim nullum adesse à quo producatur impetus, grauitas autem mouere non potest sursum, & tamen illius corporis fluctuantis motus est sursum.

Resp. causam harum fluctuationum esse impetuū necessariū productum ab eo, qui corpus illud primū libravit; vel enim lapidem illum fure fūsum ex alto demittit, vel ex infimo attollit, & liberatus pendeat: tunc necessariū, vel demittens, vel attollens impetus producit, qui ad diuersos illos motus unū potest sufficere.

Quarto, esse omnino necesse ut in puncto reflexionis detur aliqua quietes, vel instantanea, vel temporanea: quietes instantanea est tantum discontinuatio motuum: motus directus & reflexus, cùm sint contraria & heterogenei, non possunt esse continui: datur ergo inter illos quietes, saltē instantanea.

Quies verò illa instantanea sine dubio est, quando reflexio fit ex occurrū corporis quod mouetur; quis enim dicat, lapillum qui sursum projectus occurrit trabi denti, quietescere per aliquod tempus, & sic retardare motum trabis decidentis? Quando reflexio fit à corpore immoto manente, vt cùm pila resilit à pariete, vel à paumento, tunc necesse est ut detur quietes temporanea, alioqui daretur necessariū vacuum; pila enim cùm non sit perfec̄tē spharica, tangit planum in parte diuisibili: ergo ne deur vacuum, debet in eius locum succedere aër, quod fieri non potest in instanti: ergo pila non separatur à pariete in instanti.

Denique quando post motum directum violentum sequitur motus reflexus naturalis, v.g. quando lapis sursum projectus deinde descendit naturaliter, datur quietes temp̄ oranea in puncto reflexionis; quia tunc mobile quietescit, quando non potest ascendere, nec descendere: sed quando impetus est aequalis grauitati lapidis, lapis non potest ascendere, nec descendere: ergo necessariū quiet-

R. P. de Rhodes curs. Physiopk.

A cit, & hæc quietes durat per aliquod tempus, quia impetus desinit successivè.

SECTIO V.

De causis motus localis.

Causa formalis essentia illius est, quam hanc exposui. Circa materialem dubium esse potest, vtrum indiuisibile separatum possit moueri. Circa effectivam Aristotelis doctrina proponi debet de primo Motore. Circa finalem, quomodo motus localis efficere possit calorem.

S. I.

Vtrum indiuisibile separatum possit moueri.

Arist. 6. Physic. cap. 10.

Dico primū. Si esset possile indiuisibile separatum, possit per se moueri naturaliter, sal- Conclusio affirmativa. tem ab Angelo. Ita docent Scotti in secundum dist. 2. quest. 9. Gregorius ibidem quest. 2. art. 1. Valquez, Suarez & alij agentes de Angelis. Contrarium lentire videntur S. Thomas 6. Physic. lect. 22. Sotus quest. 4.

Ratio est, quia quidquid determinata habet entitatem in loco determinato positam, potest loco moueri; punctum est huiusmodi: ergo punctum potest transferri ex uno loco in aliud; quid enim excogitari potest, quamobrem punctum ita esset affixum vni loco, vt non posset in aliud transferri. Deinde si punctum esset in ipso continuo, illud posset moueri: ergo etiam separatum moueri posset.

Obiicitur primū. Id quod mouetur, debet esse partim in termino à quo, partim in termino ad iectio. quem: sed punctum esse non potest partim in termino à quo, partim in termino ad quem: ergo punctum non potest moueri. Minor probatur, quia punctum non habet partes.

Resp. distinguendo illam propositionem: quod mouetur, est partim in termino à quo, partim in termino ad quem; si enim sensus eius sit, quod secundum vnam sui partem debet esse in termino à quo, & secundum alteram in termino ad quem, falsa est propositione; si autem sensus sit, mobile, dum mouetur, debere accedere ad terminum ad quem, & recedere à termino à quo, vera est propositione: sed quod caret partibus potest eo modo esse partim in termino à quo, partim in termino ad quem.

Obiicitur secundū. Accidens diuisibile subiectari non potest in subiecto indiuisibili: sed motus obiectu. Secunda est accidens diuisibile: ergo motus non potest subiectari in puncto indiuisibili.

Resp. duplēcētē esse diuisibilitatem motus, alia est subiectiva, alia est successiva. Prima est, qua motus extenditur ad extensionem subiecti, quod mouetur; ita vt vna pars motus sit in vna parte subiecti, & alia in alia. Verum est, quod accidens eo modo diuisibile recipi non potest in subiecto indiuisibili. Diuisibilitas successiva est, quā vna pars motus acquiritur post aliam, eo ipso quod mobile prius vnam occupat partem quam aliam. Potest accidens eo modo diuisibile subiectari in re indiuisibili, nihil enim repugnat indiuisibile subiectari in re indiuisibili.

§. II.

Aristotelis doctrina de primo motore.

8. Physic.

Triplex sup.
positio.

Dico secundò Philosophum 8. *Physicorum*, ut indaget doctrinam de primo motore, tria praemittere. Primo utrum mundus & motus principium haberentur; probatque utrumque sine initio fuisse, usque ad texum 21. Secundò supponit omne quod mouetur, ab alio moueri, ad texum 34. Tertiò supponit quod in motibus deueniendum est ad unum primum, quod ab alio non moueat; non enim admittendum esse processum infinitum in motibus, ad texum 40. Vnde inferit dari necessariò primum aliquem motorem, à quo motus omnes oriuntur; id est Deum.

Quaque
propositio-
nes de Deo.

Statuitque primò illum necessariò esse immobilem, alioqui mouendo fatigaretur: secundò illum esse vincum ex unitate motus: tertius illum esse perpetuum ex perpetuitate motus: quartò illum esse incorporeum, alioqui mouendo fatigaretur: quintò illum esse infinita virtutis, alioqui non moueret aeterno tempore.

Hac est Aristotelis doctrina, in qua verè quidem ille de Deo est ratiocinatus, sed ex rationibus non veris, quia non illuxerat illi lumen de lumine Christus Iesus, qui de Deo vera docuit, & misericordia fecit, cùm esset Deus.

§. III.

*An motus localis producat calorem.*Conclusio
affirmans.Probatio
multiplex.

Dico tertius, motum localem esse reuerà produtum caloris in omni corpore apto suscipere calorem; frigus autem per motum localem non posse produci, nisi per accidens. Videndi sunt de hac productione caloris per motum localem Cardanus lib. 2. *sabiliatatis*, Scaliger exercit. 16. Interpretates Aristotelis secundo cœli, texu 42. & primo mei eorū, cap. 4.

Primo ergo constat experientiā, sagittas motu aliquando sic incalescere, vt plumbei mœrtones colliquescant. Equi ex lapidibus eliciunt scintillas, ex durissimo silice ignis excutitu calybis attritu-

Acum lignum terebrā perforatur, ambo incalescunt. In magna tempestate ex motu vehementi arborum in sylvis factus est aliquando ignis. Similiter in malis & rudentibus nauium nimio motu exhalationes, que in illis sunt, igniuntur. Si lapides duo vehementer insuicem conficitur, incalescunt. Ignes subterranei accenduntur properter vehementem motum exhalationis calidae, que non inueniens exitum, motu agitur, & ita semper calescit, donec fiat ignis, & accendat sulphur.

Neque verò auditu debet Cardanus, qui negat calorem produci per motum localem in corporibus frigidis non habentibus consistentiam; contrarium enim patet eo quod ex remis percutientibus aquam, interdum accenditur exhalatio, & ex mola etiam circumacta in aqua.

Secundò, quod motus localis nunquam per se producat frigus, sed tantum per accidens, probatur contra Cardanum, qui vult corpora humida motu frigescere: docet tamen verè Aristoteles aërem motu calidescere, & igniri. Neque obstat quod aquæ fluuiorum currentes sint frigidissimæ, quia scilicet motu exhalationes calidae mixtæ aquæ dissipantur, & sic frigus naturale aquæ maius est. Similiter venti naturâ suâ calidi, cùm sint calidae exhalationes, motu frigidus euadunt, propter aërem frigidum, qui cum illis miscetur. Imò sèpè alias per accidens in animalibus per motum efficitur frigus propter dissipationem spirituum. Et in illis ferventibus quando aqua versatur & afflatur, minuitur calor per accidens quia per motum exhalantur vapores calidores, & aëris frigidus subinfrat. Qui stat in sole magis calescit quam qui mouetur, non propter quietem, sed quia sol agit vehementius in corpore, quod quiescit.

Motus 21.
modo cuius.

Difficultas est aliqua potest de causa illius caloris, quem producit motus, sed prior, resolutionis est, causam principalem illius caloris esse vim motricem; instrumentalem esse motum, qui est imperfectior calore, cùm sit tantum entitas modalis, calor autem sit vera qualitas.

Supererant de motu locali alia non pauca, quae in sequentibus tractatibus dici poterunt commodiūs, vt nuper monui.

TRACTATVS SECUNDVS.

De corpore simplici.

Ad quatuor Aristotelis libros de cœlo.

CONSIDERAVI hactenus corpus naturale secundum se, dum eius principia, causas, & proprietates communissimas exposui; nunc ingerit se mihi statim primò species corporum & reliquorum omnium locupletissimum seminarium; corpus videlicet simplex, rudimentum, & tyrocinium maiora meditantis naturæ, fodina locuples mixtorum omnium, & rerum intereuntium immortale remedium. Habet Physica in eius consideratione quod stupat, quia officina illa & communis miraculorum Dei (ait Theodoretus lib. 4. de Græcorum affectionibus) habet quod amet; quia, teste Nazianzeno orat. de Theologia, ipsius incredibilis